

ніття. Його здатність аналізувати величезні обсяги даних, прогнозувати складні процеси та оптимізувати рішення робить ШІ ключовим інструментом для розв'язання цих проблем.

Використання алгоритмів машинного та глибокого навчання, еволюційних алгоритмів та евристичних підходів дає змогу ефективно аналізувати кліматичні дані, розробляти стратегії адаптації та зменшувати негативний вплив зміни клімату. Розвиток і використання штучного інтелекту (ШІ) стає ключовим елементом у протистоянні зміні клімату та збереження біорізноманіття, але важливо розглядати ці питання в контексті їх технічного, етичного та соціального вимірів.

Список використаних джерел

1. The policy diffusion of environmental performance in the European countries / R. Arbolino, F. Carlucci, L. de Simone, G. Ioppolo, T. Yigitcanlar. *ScienceDirect*. 2018. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1470160X18300694>

2. Dr. Amit Ray. Artificial intelligence for Climate Change, Biodiversity and Earth System Models, 2022. URL: <https://amitray.com/artificial-intelligence-for-climate-change-and-earth-system-models/>

3. Li X., Parrott L. An improved Genetic Algorithm for spatial optimisation of multi-objective and multi-site land use allocation, ResearchGate, 2016.

4. Vallejo M., Rieser V., Corne D. W. Genetic algorithm evaluation of green search allocation policies in multilevel complex urban scenarios. *Journal of Computational Science. ScienceDirect*. 2024. P. 57–63.

5. Zhang K., Chui T. F. M. A review on implementing infiltration-based green infrastructure in shallow groundwater environments: Challenges, approaches, and progress. *ScienceDirect*. 2019. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022169419308248>

Анотація. Розглянуто штучний інтелект (ШІ), що відіграє ключову роль у боротьбі зі зміною клімату, аналізуючи великі обсяги даних, розробляючи адаптаційні стратегії та оптимізуючи рішення. Висвітлено, що використання алгоритмів машинного та глибокого навчання, еволюційних та евристичних підходів дає змогу ефективно впливати на зміни клімату.

Ключові слова: штучний інтелект, клімат.

УДК: 81'366.56'276.16

Заплетнюк Віталій Володимирович

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ВВІЧЛИВОСТІ У ПИСЕМНОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Категорію ввічливості у традиційних визначеннях трактують як особливу стратегію мовної поведінки, спрямовану на запобігання конфліктних ситуацій, тобто як комунікативно-прагматичну категорію.

Ввічливість у діловому мовленні може бути актуалізована за допомогою різних мовних засобів. Наприклад, використання ввічливих формул привітання, подяки,

вибачення, висловлювання поваги та інших форм ввічливості можуть сприяти позитивному сприйняттю співрозмовника і підтриманню гармонії в комунікації.

Відома дослідниця категорії ввічливості в українській культурі С. Богдан зазначала: «Первинною функцією багатьох етикетних знаків виступала демонстрація миролюбності, відсутності ворожості, агресивності, це повинен був засвідчити насамперед погляд людини. Спілкуючись (вітаючись, прохаючи про що-небудь, дякуючи, запрошуючи тощо) співбесідники дивилися у вічі один одному» [1, с. 21]. Ціла низка слів на позначення цієї якості підкреслює значення ввічливості в нашому етикеті: ввічливий, чемний, гречний, вихований, обхідливий, шанобливий, люб'язний, привітний, уважний, тактовний, коректний, делікатний, галантний, поштивий, послужливий.

А. Болотнікова запропонувала модель української ввічливості, яка формується на таких засадах: 1) засада дотримання правил пристойності; 2) засада доброзичливості – вияв уваги до співрозмовника; 3) засада співучасті – зацікавлення справами співрозмовника; 4) засада декларування допомоги адресатові; 5) засада поваги до комунікативного партнера; 6) засада автономності – цінування незалежності, прав та свобод кожної людини [2].

Грамматичні індикатори ввічливості становлять систему протиставлень між позитивною та негативною ввічливістю. Вони є мовними прийомами, які регулюють комунікативну поведінку залежно від параметрів ситуації спілкування: спікер, адресат, мета, спосіб, умови та очікуваний ефект. У діловій сфері мовці використовують різноманітні засоби пом'якшення негативної інформації для посилення впливу на адресата та зменшення втручання в його приватну сферу, зокрема мітигатори та інтенсифікатори. Інтенсифікатори надають виразності мовленню, а мітигатори сприяють встановленню дружніх відносин та ввічливої атмосфери [3].

Досліджуючи граматичні засоби актуалізації ввічливості, дослідники найпоширенішими називають такі:

1. Кличний відмінок: відображає не лише адресата, але й намір мовця у встановленні контакту з використанням ввічливого тону. Це виражається у вживанні відповідних звертань, що сприяють утворенню різноманітної системи одиниць з тенденцією до стандартизації в українській мовній культурі. Наприклад, на сайті Вінницької міськради маємо такі листи із звертанням до Голови Вінницької районної ради: *Шановний Ігоре Анатолійовичу! У Комітеті Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки розглянуто звернення фракції Політичної партії «Європейська солідарність» у Вінницькій районній раді щодо грошового забезпечення військовослужбовців.*

В іншому листі інша форма кличного відмінка: *Шановний Ігорю Анатолійовичу!* [4]. Висновок: документознавцю треба бути грамотним.

Якщо звертання містить іменник та ім'я, обидва слова будуть у кличному відмінку: професоре Вікторе, пане Євгене, пане Степане, пані Тамаро, колего Софіє. Але якщо у звертанні використовуються прикметники або займенники, вони будуть у формі називного відмінка: шановний пане, в усному звертанні: вельмишановне панство [5].

Останнім часом спостерігається тенденція уникання звертань: *До уваги мешканців міста Вінниці та Вінницької області! Інформація для тимчасово перемі-*

щених осіб! Звернімо увагу: пом'якшення фрази відбувається завдяки своєрідному м'якому залученню до мешканців Вінниці переміщених осіб, через таку побудову речення увага не сфокусована на називанні ВПО,

або: *до складу робочої групи запрошуються особи, які мають досвід роботи у сфері діяльності...* [4].

2. Гоноративні займенники пан / пані: застосовуються для привернення уваги і встановлення соціальної дистанції залежно від ситуації спілкування. Вони допомагають уникнути формальності у незнайомих взаємодіях та позначають повагу і регламентованість у бізнесових чи інших офіційних обставинах: *Зичимо Ярославі та пані Ірині нових досягнень у музейній праці, навчанні, поширенні знань про звичаї та традиції подолян і всіх українців* [5].

3. Ти / Ви-форми: українська мова використовує займенники «ти / Ви» як виразний засіб ввічливого спілкування. Ці форми позначають соціальні взаємини і можуть змінюватися залежно від контексту та соціальних нюансів. *«Ви – опора міста», – Сергій Моргунов привітав працівників житлово-комунального господарства та побутового обслуговування із професійним днем* [5]. В інших документах відкритого доступу Вінницького сайту натрапляємо на такі мовні кліше: *Якщо Ви відповідаєте зазначеним вище вимогам та бажаєте взяти участь у діяльності вказаної робочої групи, Вам потрібно до 27 грудня 2022 року надати на електронну адресу таку інформацію...* [4]. На сайті Луцької міськради у розділі оголошень: *Про результати розгляду Ви будете поінформовані додатково, розглянуто Ваше звернення.* Звертаємо Вашу увагу, що для соціального захисту вразливих верств населення діє механізм надання пільг та субсидій. Вам надано право [5].

4. Дієслівні способи (зокрема категорії способу, виду та часу): дієслова ввічливого спонукання, мовленнєві ритуали та етикетні дії є частинами комунікативної стратегії, яка включає поради, обіцянки, вираження доброчесності, вислови поваги та взаємодію з аудиторією. Категорія часу у ввічливих висловленнях зазвичай використовує теперішній час для встановлення ввічливого контакту: *«Запрошуємо вас приєднатися до нашої творчої спільноти та насолодитися часом, проведеним разом з вашими дітьми», – звучить у доповіді начальниці відділу молодіжної політики Олени Войтович* [4]. Інтенсифікатори «творча спільнота», «насолодитися часом» сприяють залученню реципієнта до колективу, який працює, як висновуємо із тексту доповіді, із задоволенням.

Часто використовують для емоційних закликів форми наказового способу: *Все буде Луцько! Повідомляйте про те, що хвилює Вас у рідному Луцьку. Дбаймо разом про добробут і благоустрій. Зробимо місто кращим для життя!* [5]. Креативний прислівник «луцько» можна назвати інтенсифікатором, який пом'якшує й насичує позитивними емоціями подане оголошення.

Отже, тема ввічливості завжди є актуальною, оскільки ввічливість є комунікативно-прагматичною категорією, найважливішим регулятором соціальної поведінки. Граматичні засоби актуалізації ввічливості в українській мові становлять значний потенціал для застосування у діловому мовленні, як усному, так і писемному, та відзначаються багатством форм і прийомів.

Список використаних джерел

1. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 475 с.
2. Болотнікова А. П. Увічливість як національно-культурна категорія. *Institutional Repository. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*. URL: <http://surl.li/sjlcm> (дата звернення: 08.04.2024).
3. Болотнікова А. П. Граматичні індикатори вираження категорії увічливості в українській мові: автореф. ... канд. філол. наук. Запоріжжя, 2018. 23 с.
4. Сайт міськради м. Вінниці. URL: <https://vinrayrada.gov.ua/8-sklykannya-16-12-54-27-04-2021/> (дата звернення: 08.04.2024).
5. Сайт міськради м. Луцька. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2024).

Анотація. Досліджено роль актуалізації увічливості та стратегій мітигації в сучасному діловому мовленні. Показано, що ці аспекти сприяють побудові ефективної комунікації, збереженню гармонії та взаємоповаги. Підкреслено, що глобалізація та різноманітність ділового спілкування підкреслюють актуальність цієї теми. Зазначено, що увічливість може бути актуалізована різними мовними засобами, як-от формули привітання, подяки, вибачення, що сприяють позитивному сприйняттю та гармонійному спілкуванню.

Ключові слова: увічливість, ділове мовлення, комунікація, стратегії, спілкування, ефективність.

УДК 316.77:008]:005-051

Низола Марія Олександрівна

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.)

**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук**

THE ROLE OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATIONS IN THE ACTIVITIES OF SOCIO-CULTURAL MANAGERS

Cross-cultural management studies the behaviour of people in organisations located around the world and teaches them how to work with colleagues and customers [1]. Any international company is to some extent involved in the international cross-cultural environment. The effectiveness of cross-cultural communications lies in their understanding by all participants, which enables each specialist in socio-cultural activities to be part of the team. Cross-cultural communications in the management of socio-cultural activities are considered in two aspects: as cooperation in the international leisure industry and the promotion of the national cultural and leisure product in the process of multinational activity of the Ukraine [2].

The internationalization of the views of socio-cultural managers in practice requires taking into account the differences in national cultures and the effective dissemination of cross-cultural experience. Improving the effectiveness of cross-cultural communication of socio-cultural managers requires the development of their cross-cultural competence. This competence includes the ability to accurately assess various cultural factors in professional activities, which affects perception and formation of thinking.